

Etik Kavramı Çerçevesinde Türk Kamu Yönetiminde Kamu Etiği

Public Ethics in Turkish Public Administration Within the Framework of the Concept of Ethics

ÖZET

Bu çalışmada etik kavramı, hukuk, ahlak ve Türkiye de kamu yönetiminde etik açısından ele alınmış ve kamu yönetiminde etik dışı davranışların oldukça fazla olduğu görülmüştür. Aynı zamanda kamu yönetiminde etiğin öneminin kavratılması için liyakatin kamusal boyutu da değerlendirilmiştir. Günümüzde etik kavramı sıklıkla konuşulan bir kavram olmuştur. Her alanda kendisine yer bulan etik, hukuktan ahlaka ahlaktan siyasete, siyasetten kamu yönetimine kadar birçok alanda geniş çerçeveden incelenmeye başlanmıştır. İnsanın emeğinin ve bilimin var olduğu her alanda etik vardır. Etik ve ahlak aralarında her ne kadar farklılık bulunan iki kavram olsa da benzer yönleriyle aralarında ilişki bulunan iki kavramdır. Bu makalede etik ve ahlak, hukuk kavramlarının birbirleriyle olan ilişkileri perspektifinde Türk kamu yönetiminde kamu etiği ele alınarak açıklanmaktadır. Bu makalenin amacı etik değerler çerçevesinde kamu yönetiminde etiğin ve Türk kamu yönetimindeki yerinin anlaşılmasıdır. Kamu yönetiminde etik ilkelerin kritik bir nokta olması ve kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirirken etik değerlere uyması gerekmesinin altı çizilmiş ve kamu personel seçimlerinde liyakatinde dikkat edilmesi gerektiği husus anlatılmıştır. Çalışmanın sonunda Türk kamu yönetiminde etik sorunsalına değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etik, Ahlak, Hukuk, Liyakat, Kamu Yönetimi

ABSTRACT

In this study, the concept of ethics has been examined in terms of law, morality and ethics in public administration in Turkey, and it has been seen that unethical behaviors are common in public administration. At the same time, the public dimension of merit was also evaluated in order to make the importance of ethics in public administration understood. Today, the concept of ethics has become a frequently spoken concept. Ethics, which finds its place in every field, has begun to be discussed in a wide range of fields from law to morality, from morality to politics, from politics to public administration. Where there is human labor and science, there is ethics. Although ethics and morality are two concepts that differ between them, they are two concepts that are related with their similar aspects. In this article, it is explained by considering public ethics in Turkish public administration in the perspective of the relations between ethics and morality and law concepts. The aim of this article is to understand ethics in public administration and its place in Turkish public administration within the framework of ethical values. It is underlined that ethical principles are a critical point in public administration and that public officials must comply with ethical values while performing their duties, and it is explained that the merits of public personnel selection should be considered. At the end of the study, the ethical problematic in Turkish public administration is mentioned.

Keywords: Ethics, Morality, Law, Merit, Public Administration

GİRİŞ

Etik geçmişten buyana üzerinde sıklıkla durulmuş ve geniş bir perspektifte yer almıştır. Etik, ahlaki yaşamı ele alıp sorgulayan, söz konusu moral değerlerle ideallerden oluşan ve ahlak adı verilen bu olguya dönüşen felsefe disiplindir (Cevizci, 2004). Ahlak ve hukuk gibi kavramlara benzer olması sıklıkla birbirleri yerine kullanılmasına neden olsa da bu kavramlardan farklı olmasına karşın bir bağlantı içerisinde olmuştur. Etik kavramı geçmişten günümüze alanını genişletmiş ve bir bilim, disiplin olan kamu yönetimi ile de yakından etkileşim içerisinde olmuştur. Kamu yönetimi; bir taraftan kamu yararını için çalışan yönetsel bir faaliyet alanı; diğer taraftan da bu faaliyet alanını inceleyen bir bilim dalıdır (Dunsire, 1999:360; Waldo, 1955:3). Belirli hedefleri gerçekleştirmek için amaca yönelik olarak var olan kaynaklar doğrultusunda planlama yapma, örgütlenme, yöneltme ve denetleme çalışmalarının kamu örgütlerine yönelik incelenmesidir. Bu bağlamda devletin en önemli hedeflerinden birisi kamu yararı adına eylemlerini gerçekleştirmektir. Kamu yararı halkın ihtiyacı olan her türlü ihtiyaç ve hizmetin kamu bürokrasisi tarafından yerine getirilmesidir. Kamu hizmetlerinin sunulmasında görevli kişiler kamu görevlileridir. Buradan hareketle kamu yönetiminde etik davranış ve ilkelerin gerekliliği söz konusu olmuştur. Yürütülen faaliyetlerin güven, adalet, açık, şeffaf, etkin, denetlenebilir ve hesap verilebilir olması etik ilke ve davranışların kamu yönetiminde uygulanmasında ve dikkate alınmasından geçmektedir. Kamu adına çalışan görevlilerin her durumda bu temel etik ilke ve

Davut Köse¹

Abdullah Parlak²

How to Cite This Article

Köse, D. & Parlak, A. (2023). "Etik Kavramı Çerçevesinde Türk Kamu Yönetiminde Kamu Etiği", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 9(71): 3474-3482. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.69395>

Arrival: 11 March 2023

Published: 31 May 2023

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Eğitim Yöneticisi, Öğretmen, MEB, İzmir, Türkiye

² Öğretmen, MEB, İzmir, Türkiye

değerlerine uygun hareket etmedikleri yönünde yaygın bir inanış söz konusudur. Bazı kamu görevlilerinin yolsuzluk, rüşvet, kayırmacılık gibi etik dışı davranışlara başvurdukları davranışlar olmuştur. Bu gibi durumlar sonucu etik alanındaki tartışmalar kamu yönetimi alanına da taşınmıştır. Bu çalışmada öncelikle etik kavramı açıklanmış, hukuk, ahlak ve kamu yönetimi arasındaki ilişkiye değinilerek liyakatin kamusal boyutu anlatılmıştır. Çalışmanın sonunda Türk kamu yönetiminde etik irdelenmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Etik Kavramı

Etik tarihsel süreç içerisinde üzerinde sürekli durulmuş gerek dar gerek ise geniş anlamda tanımlanan çok boyutlu bir kavramdır. Etik kavramının tanımı üzerinde net bir fikir birliğinin sağlanamadığını söylemek mümkündür. “Kavramın kökeni Yunanca karakter anlamına gelen ‘ethos’ kavramından türemiştir. “Yunan dilinde bu sözcük “iyi bir varoluş tarzı, ahlak sistemi, insan davranışı” gibi anlamlara gelmektedir (Alain Badiou 2004).

Kavram insanlık tarihi boyunca sürekli gelişim göstermiştir. Etik tartışmalarının tam olarak ne zaman başladığı bilinmese de dünyanın farklı yerlerinde ve farklı toplumlarında eski çağlardan beri var olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda davranış biçimlerini ele alan ve yön veren etik anlayışının insanlığın var oluşundan beri süregelen bir anlayış olduğunu dile getirmek doğru olacaktır. Etik kavramının birçok tanımlanması vardır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralamak mümkündür. Etik, ahlaki yaşamı ele alıp sorgulayan, söz konusu moral değerlerle ideallerden oluşan ve ahlak adı verilen bu olguya dönüşen felsefe disiplini (Cevzici, 2004). İnsanın bütün eylem ve davranışlarının temelini araştırmaktadır. Ahlak felsefesi olarak da ifade edilen etik ahlaki davranışın eylem ve olgularını inceleyen bir konu olarak bilim ve felsefenin de bir parçası olmuştur. İnsan ilişkilerini ahlaki bakımdan irdelenmektedir. Etik, kişilerin gruplarla, toplumla, örgütlerle ve birbirleriyle doğru ilişkiler kurma yöntemlerini ele alıp araştıran ve bunlarla ilgilenen bir disiplin dalıdır olarak da tanımlanmıştır. (Obuz, 2009:2). Etik belli durumlarda ne yapmamız gerektiğini söylemek yerine analizlerimiz için ihtiyaç duyduğumuz eylem ve değerlere yönelik bilgiler ortaya koymaktadır (Tepe, 1998: 64). Etik bireyin sağlatılmış ahlaki söylemleri kendi kendine verme durumunda olduğunu ve bunu da baskı olmaksızın devam etmesi gerektiğini bireye öğretmeye çalışmaktadır. Ahlaki davranışın isteğe bağlı keyfi olmadığını, kişide vazgeçilmez olduğunu gösterebilme ve bunun yanında insanı sevebilmeyi öğretme etğin bir amacıdır. (Pieper, 1999: 18). Bir başka ifadeyle etik, insanlara davranışlarında ne yapmanın doğru olduğunu sormada yol göstericidir. (Klimzsa, 2014,14). Etik, bireyin davranışlarına yol gösteren ahlaki standartların tümüdür. Bireylere işlerin nasıl olması gerektiğini gösteren yol gösterici ilkelere, Felsefi bir süreç olup bu süreçte karar alınırken ve uygulanırken belli ilkelere bağlı kalkınmasını gerekli kılan bir kılavuzdur.

En basit haliyle insan ilişkilerinde iyi ve doğru, yanlış veya kötüyü ifade ettiğimiz değer yargılarını inceleyen bir kavramdır. Benimsenmesi gereken değerlerin neler olması gerektiği, insan ilişkileri içinde nasıl davranılmasının ve sorumlulukların neler olması gerektiğini inceleyen bir disiplindir. Sözlük anlamına bakıldığında, töre bilimi, ahlak bilimi, ahlakla ilgili olan olarak ifade edilmektedir. Etik, iş yaşamımızda kararlar alırken ve bu kararları uygularken, belli değer yargılarına bağlı kalarak eylemde bulunulan bir ilkeler ve teamüller bütünüdür. Bu süreç içerisinde bütün eylemlerde neyin yapılabileceğini, neyin yapılmayacağını, bilinmesini ve uygulanması konusunda bireye yardımcı olur. (Özcan, 2010:3). Tüm bu tanımlar ışığında genel olarak etik her şeyden önce, insan ve toplum için doğru olanı arama çabasını ifade etmektedir. Geniş anlamıyla bakıldığında ise neyin yapılabileceğini, neyin yapılmaması gerektiği, doğru olanın ne olduğunun bilinmesini ifade eder. İnsanların nasıl davranması gerektiğini açıklamaya çalışmaktadır. Ahlaki görev ve ilkelerin getirmiş olduğu bir anlayıştır. Bireyin tutum ve davranışlarının iyi, kötü veya doğru yanlış olarak değerlendirme sürecidir. İnsanların yapılması gerekli olan şeylerin nasıl yapılması gerektiğinin toplum tarafından kabul edilebilme ve bir şekilde karar verilebilmesi için değer ve ilkeler ışığında bir rehberdir.

Bu doğrultuda etik, insana ne yapması ya da ne yapmaması gerektiği konusunda yol gösterici bir değerdir. Bütün bu değerler ödev, ilke ve toplumsal çıkarlar olarak dört grupta şekillenmiştir. Ödev kişiden beklenen davranış olurken, erdem iyi bir insanı tanımlayan özelliklerdir. İlke davranışlara biçimini verirken toplumsal çıkarlardan ise toplumun bütününe yararına olan davranış ve eylemler anlaşılacaktır. (Svara, 2007:10). Netice olarak etik bir bütün olarak ele alındığında değerler toplamı olarak ele alınan davranışların çerçevesini bekleyen ve yol gösteren bir pusuladır. Kişinin kendi kendine hesap verebilmesini sağlayan içsel bir denetim aracıdır. İnsana ne yapması ve yapmaması konusunda öneride bulunan doğruyu yanlıştan ayırabilmek için geliştirilmiş şeffaf tanımlanması oldukça güç bir kavram olan rehber özelliği taşıyan geniş bir kavramdır.

ETİK VE AHLAK İLİŞKİSİ

Etik kavramı Yunanca, karakter ve davranış anlamına gelen “etos” sözcüğünden türetilmiş olup, felsefenin, ahlaki değerler yargılarını inceleyen bir disiplindir. Ahlak kavramı ise İngilizce karşılığı olan “morality” ve Latince “moralis” sözcüğünden türemiş olup, görgü ve gelenek anlamına gelmektedir. (Thompson, 1985:555). Ahlâk: Kişinin bir hedefe yönelerek kendi isteği ile iyi eylemlerde bulunup kötü eylemlerden uzak durmasını ifade eder (Aslan2014:116). Toplum içinde bireylerin benimseyerek uymak zorunda olduğunu hissettikleri davranış ve kurallardır. Ahlak tarihsel süreç içerisinde yaşanan bir şey olarak varlığını göstermiş bu doğrultuda etik ahlaki değerlerin kendisine yönelik bir araştırması olmuştur.

“Etik” ifadesi çoğu zaman “ahlak” sözcüğü yerine kullanılmaktadır. Ancak, Ahlak ve etik birbirinden farklı kavramlardır. Ahlâk kişilerin kendileriyle ya da devletle olan organik ilişkilerinde, karşılıklı yapılması istenen davranış tarzları ve toplumsal düzeni yerine getiren kurallar olarak ifade edilebilir. Ahlâk toplumla ilişkili olduğu için tüm topluma hitap eden tüm toplumu kapsayan bir olgudur. (Ülgen ve Mirze, 2004:440; Aydın ve diğerleri, 2004:113; Özcan, 2010:3). Etik ise bireyin davranış ve eylemlerini ahlaki değerler açısından doğru olup olmadığını değerlendirmiştir. Ahlak davranışın belli normlar ve ilkeler açısından doğruluğunu veya yanlışlığını sorgularken; etik doğruyu ve yanlışını belirleyen ilkelerin Kuramsal yönü ile ilgilenir. Ahlak, gerçek bir ifade ile nicel bir şekilde görür ve inceler, etik ise ahlaka kıyasla nitel bir şekilde olur. Bu şekilde ifade edilip incelenmektedir. Ahlak insanların kendisine göre yaşadığı kuralların toplamıdır. Etiğin ahlaktan farkı insan eylemlerini felsefi olarak inceleyen ve insan davranışlarını bu doğrultuda açıklayan ve bu davranışları değerlendiren bir soru sorma alanıdır (Arslan, 1994:119).

Her ne kadar ahlak ve etik kavramları birbirinden farklı kavramlar olsa da bazı yönleriyle birbirleriyle ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. İki kavram gündelik yaşamda birbiri yerine sıklıkla kullanıldığı söylenebilir. Tüm bu bilgiler ışığında etik ve ahlak kavramlarının birbirinden farklı olduğu ancak genel olarak birbiri ile bağlantı içerisinde olduğunun altını çizmek gerekir. Etik soyut olup ahlak ise daha somut bir kavramdır. Etik doğru veya yanlış eylem teorisi olarak düşünülürken, ahlak onun yaşam içerisinde pratiği durumunda olmuştur. Ahlak etiğin karar verme boyutunda ortaya çıkmıştır. Ahlak davranışların toplumsal boyutlarında meydana gelmiş olup etik ise insanların ahlaki davranış sonuçları hakkında değerlendirmelerden oluşmuştur. Ahlak toplumsal hayat içerisinde insan ilişkilerinin günlük yaşama yansması ve eylemlerin niteliği iken etik; insan eylemlerinin şekillendirilmesinde sürdürülen düşünsel bir faaliyet olmuştur.

ETİK VE HUKUK İLİŞKİSİ

Etik ve hukuk arasında kuvvetli bağların bulunması üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır. Gerek hukukun gerekse etiğin en önemli konularının arasında adalet, hak, eşitlik, gibi değerler yer almaktadır. Bu değerler etiğin temelini oluştururken hukuk vasıtasıyla toplumsal alan içerisinde uygulama alanı bulmuş ve pozitif hukuk kuralı haline gelmiştir. Bu değerler etik ve hukuk arasındaki etkileşimi belirginleştirmiş ve etik ve hukuk arasındaki kesişim noktasında yer almıştır.

Etik ilkeler ile yasal hukuk kuralları birbiri yerine sıklıkla karıştırılmakta ve birbiri yerine kullanılmaktadır. Ancak kavramlar benzer olsa da farklı anlamlar taşımaktadır. Hukuk kuralları etik ilkeleri korumaya yaramaktadır. Legal olan bir davranış etik sayılmayabilir ve ya etik kabul edilen bir davranış legal olarak kabul görmeyebilir. Hukuk bireylerin kendi aralarında ve devletle olan ilişkilerini düzenleyerek belli kurallarla yaptırımlara bağlamaktadır. Hukukun etkili bir yaptırım gücü mevcuttur. Bu bağlamda etik değerlerin korunmasını sağlamaktadır. Toplumda yanlış kabul edilen yasal olmayan davranışları yaptırımlarla cezalandırmaktadır. Etik belirli bir eylem veya davranışın meşru kabul edilebilmesi için yapılan ahlaki davranış ve akıl yürütmelerdir. Hukuk ile etik arasında amaç birliği söz konusudur. Bu bağlamda hukuk normları, toplumsal hayatı biçimlendiren, uyulması konusunda devletin yaptırım gücünü kullandığı çeşitli kurallar bütünüdür. Hukuk ve etik arasındaki ilişki kurmayı sağlayan temel değer adalettir. Hukukun bir amacı olan adalet, hukukun uygulanmasında da gözetilen bir değerdir. Bu bağlamda etik ilke ve davranışların varlığı ortaya çıkmakta ve etik ile hukuk arasındaki ilişki kendisini belirgin bir şekilde göstermiştir.

KAMU YÖNETİMİ

Yönetim, idare etmek anlamında kullanılmaktadır. Yönetimin tek bir tanımı olmayıp farklı açılardan farklı biçimlerde tanımlandığı görülmüştür. Genel olarak yönetim, “İnsanların işbirliğini sağlama ve onları bir amaca doğru yöneltme, yürütme faaliyet ve çabaların toplamıdır.” (Tosun, 1992:161). Özel olarak ise “Ekonomik bir amaca yönelik olarak kurulan işletmelerin parasal, mekanik ve iş gücünden oluşan kaynakların uygun değer biçimde yönetilmesi veya idare edilmesi eylemi.” olarak tanımlanabilir (Stead vd. 1984:90). Bir diğer tanımıyla belirli bir takım hedeflere ulaşmak için kişiler başta olmak üzere maddi kaynakları, donanımı, demirbaşları, hammadde kaynaklarını ve zamanı birbiriyle dengeli, verimli ve amaca uygun kullanabilecek

karar alma, düzenleme ve uygulama süreçlerinin bütünüdür. (Eren, 2011, s. 3). İnsanların birlikte yaşamlarının doğal bir sonucudur. Belirli amaca yönelik olarak hedeflere ulaşmak için iş birliği yaparak yürütülen bir grup faaliyetidir. Bu anlamda yönetimin bir boyutu da kamu yönetimi alanıdır. Kamu yönetimi, kamu menfaatini gerçekleştirmeye yönelik çalışmalarda bulunan yönetsel bir faaliyet alanı; diğer yandan ise bu faaliyet alanını inceleme nesnesi yapan bir disiplindir. (Dunsire, 1999:360; Waldo, 1955:3). Geleneksel anlamda ifade edilen kamu yönetimi, uzmanlaşma sonucu ve disiplinli olarak kamu alanındaki bürokrasi üzerine kurulmuş, insan kaynakları yönetiminde liyakati benimsemiş, işbölümü ve emir komuta birliği ilkesine göre yapılandırılmıştır (Hood, 1990:537). Başka bir ifadeyle kamu yönetimi Weber'in (1996,81), "kurallara bağlı yetki", "hiyerarşi", "yazılılık", "uzmanlık", "resmiyet" ve "kariyer" ilkelerinden meydana gelen bürokrasi modeline göre örgütlenmiştir.

Kamu yönetimi kavramının dört temel yönünün bulunduğunu söylemek mümkündür. Bunlar, "işlev", "yapı", "akademik disiplin" ve "meslek" yönüdür. Halkın temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik mal ve hizmetlerin üretilmesini ifade etmektedir. Kamu politikalarının oluşturulması ve yürütülmesi sürecindeki faaliyetlerin toplamıdır.

Kamu yönetimi, bazı bilim insanına göre özel sektör idaresinden çok da farklı değildir ve özel sektöre yönetimi ile benzer özellikler taşımaktadır (Murray, 1975:364). Bazı yazarlara göre ise kamu ve özel sektör arasındaki hedef ve sonuç bakımından farklılıkların olduğu belirtilmiştir. Örneğin, Baldwin (1987:181) kamu yönetiminin hedefinin kamu menfaatini gerçekleştirmek olduğunu ama özel sektör idaresinin ise hedefinin kar elde etmek olduğunu belirtmektedir. Kamu yönetimi, yasalar ve idari düzenlemeleri uygularken süreç, organizasyon, kamu personelinin eylem ve işlemlerini ifade etmektedir. Bu anlamda kamu yönetimi devlet ve toplum düzeninin kesintiye uğramadan işleminin temel dayanağı olmuştur. Kamu yararını gerçekleştirmek amacı içerisindedir. Kamu menfaati toplumun gereksinim duyduğu hizmetlerin ve malların kamu kurumlarınınca yerine getirilmesidir.

Kamu yönetiminde kamusal mal ve hizmet üretimi, kamu görevlilerince ortaya konmaktadır. Kamu çalışanı, kamu yönetimi içerisinde örgüt içerisindeki birey olarak tanımlanmaktadır (TÜSİAD, 2005:199). Devlet hizmetinde çalışan görevlileri ifade etmektedir. Kamu yönetimi içerisinde insan unsurunu meydana getirmektedir. Tüm bu tanımlar ve bilgiler ışığında kamu yönetimini şu şekilde tanımlamak mümkündür. Kamu yönetimi, kamu ilke ve politikalarını planlama, planlama, oluşturma, koordine etme, denetleme gibi iş ve işlemler içinde, yönetici olarak görevlendirilen kişiler açısından bir meslektir. Belli bir hedefi gerçekleştirmek amacıyla elinde olan imkanlar doğrultusunda planlama yapma, örgütlenme ve denetleme çalışmalarının kamu örgütlerince incelenmesidir. Kamu yönetimini ayrı bir bilim dalı olarak ilk defa 18.yy da Kameral Bilimler Kürsüleri ele almıştır. Woodrow Wilson' da kamu yönetiminin siyasetten ayrı bir alan olarak var olması gerekliliğini düşünmüştür. Taylor ve Fayol'unda bu alanda büyük katkıları olmuştur. Ayrıca Max Weber' de bürokrasiyi ele alarak yönetim faaliyetleri içerisinde bu alanı geliştirmiştir. 'Yönetimin İncelenmesi' isimli makale de kamu yönetiminin kurumsallaşması adına katkıda bulunmuş olan bir yayındır.

ETİK VE KAMU YÖNETİMİ İLİŞKİSİ

Kamu yönetiminde hizmetin sunulması, başarılı veya başarısız olması önemli bir husustur. Kamu kavramı gen elliliği ve bütünü ifade etmektedir. Kamu yönetimi ise kamusal sorunların çözümü ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde vatandaşların ihtiyaç ve isteklerini karşılamak amacıyla bir araya gelip iş birliğinin yapılabildiği faaliyetlerin yürütüldüğü bir bütündür. Kamusal hizmetlerin ortaya konulmasında kamu yönetiminin etkili ve verimli bir biçimde işletilmesi önemlidir. Faaliyetlerin beklenen amaçlara ulaşması lazımdır. Kamu yönetiminin amacı doğrultusunda sunulan hizmetler sorunsuz bir şekilde sağlanmalıdır. Tüm bu hizmetlerin yerine getirilmesinde kamu görevlilerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kamu çalışanları, ortaya koydukları her türlü işi, belirli bir takım ilke ve kurallara dayandırılmalıdır. Bu kurallardan bir tanesi, kamu menfaatinin özel menfaate üstün tutulmasıdır. Dolayısıyla kamu görevlileri, kişisel menfaatleri için değil, kamu menfaati için çalışmak zorundadır. (Günday, 2002:523; Hunbury, 2004:187). Kamu görevlileri görevlerini yerine getirmede birtakım kurallara uyması beklenmektedir. Verilen görevlerin kendisinden beklenen kurallara göre yapılması ve sorumluluk bilincinde olması aynı zamanda hesap verilebilir şekilde olması gerekir. Petter (2005:197), kamu çalışanlarının görev ve sorumluluklarını ahlaki, mali, legal ve kamusal sorumluluk alanları olarak sınıflandırmıştır. Kamu yönetimi alanında etik tartışmalarının odak noktasını ise, kamu çalışanlarının eylemlerinin sınırlarını çevreleyen bu sorumluluk alanları meydana getirmektedir. Kamu çalışanlarının eylemlerinde iki temel faktör söz konusudur. Birinci faktör yasalar ve kurallarken diğeri ise etikdir. Yasalar, kamu görevlilerinin davranışlarını dışsal olarak belirlemekte ve denetlemekte iken, etik değerler, davranışı içsel olarak yönetmekte ve denetlemektedir (Cooper ve diğerleri, 1998:91). Yasa ve kanunlar kamu çalışanlarının görevlerini yaparken davranışlarının kamu

menfaati sağlayabilmesi için kamu görevlilerini denetler. Etik ise kamu görevlilerin eylemlerini yasalara uyarak gerçekleştirmesini sağlamaktır.

Kamu yönetiminde etik kavramı felsefenin bir disiplini olarak bilinir. Ahlaki eylemlerin işleyişlerin bir bilimi olarak ve kişilerin eylemlerini ahlaksal tabanda incelemektedir. Kamu yönetiminde etik, kamu faaliyetlerinin yürütülmesinde kavranıp öğrenilerek görevlilerin görevlerini yerine getirmesinde dikkat etmesi gereken ilkelerdir. Kamu çalışanları bu ilkelere uymaması durumunda etik dışı durumların meydana gelmesi söz konusudur. Buna göre kamu yönetimi etiğini, kamu görevlilerinin her tarz eylemlerini yasalara ve kurallara göre yapmasını sağlamak olarak tanımlanabilir. Kamu çalışanlarının eylemlerinin içsel olarak belirleyicisine bakıldığında ise kamu yönetimi etiği, kamu çalışanlarının davranışlarını, kişisel ahlaki değerleri referans olarak alarak yapması anlamına gelmektedir. Bu bakış açısında önemli olan, kamu görevlisinin ahlaki gelişmişlik düzeyidir (Maesschalcs, 2004:21). Kamu yönetiminde etik hiyerarşisinin varlığı söz konusudur. Kamu görevlilerinin bireysel ahlak yapısı bu hiyerarşinin ilk basamağını oluşturur. Bir diğer basamağı ise meslek etiğidir. Görevlinin görevini yerine getirmek için mesleğin gerektirdiği kurallar çerçevesinde hareket etmesidir. Aynı zamanda bu hiyerarşide örgütsel etikten de bahsetmek mümkündür. Kamu çalışmalarının davranışlarını örgütsel amacın gerçekleşmesi doğrultusunda belirlenmiş kurallara göre yerine getirmesidir. Son olarak ise toplumsal etik varlığıdır. Görevlilerin hem bireyi koruyan hem de toplumun bir bütün olarak gelişmesine katkı sağlayacak davranışları göstermeleridir (Shafritz ve Russell, 2005:186).

Bu bağlamda kamu görevlilerinin belli başlı etik ilkeleri benimsemesi gerektiği söz konusudur. Etik değerlere göre davranışların sergilenmesi beklenmektedir. Kamu yönetimine hâkim olmuş belli başlı ilkeler mevcuttur. Kamu görevlileri örgütün görev ve yasalara karşı sorumluluğu vardır. Kamu çıkarının sağlanması hususunda tutum ve davranışlar içerisinde olunmalı ve sahip olunan yetkinin kendi çıkarları doğrultusunda kullanılmaması gerekir. Diğer bir yandan kamu görevlileri kamu yönetiminin gerçekleştirilmesinde kamu yararını gözetmesi gerekmekte ve adil, eşit, şeffaf, hoşgörülü olmalıdırlar. Aynı zamanda kamu yönetiminde etik eylemlerin sorumluluğunu üstlenemeyi de gerekli kılmaktadır. Kamu çalışanlarının etik değerleri, örgütsel hayatın tümüne hakim kılınmaları ve bu doğrultuda ahlaki değerleri referans alarak karar vermeleri gerekmektedir. (Svara, 2007:155). Etik yapılması gereken şeylerin doğru ve toplumca kabul edilebilir bir şekilde nasıl yapılması gerektiğine kılavuzluk eden ve bu duruma yardımcı olan değer, ilke ve standartlar hakkında bir rehber görevini üstlenmektedir. Kamu yönetiminde etik ilkelerin uygulanmaması beraberinde yozlaşmayı getirmektedir. Kamu görevlerinin gerek kendi inisiyatifini kullanarak gerekse de hizmetten faydalananların teşvik etmesiyle beraber özel çıkar ve menfaat sağlanması için kamusal gücün kullanılarak ortaya koymuş oldukları etik ve hukuk dışı yöntemlerdir. Bu bağlamda etik ilkelerin kamu yönetiminde dikkate alınmaması yozlaşma biçimleri olan adam kayırma, akraba-eş dost kayırma, hemşericilik yapma, rüşvet ve irtikâp ve zimmet gibi etik ilkelerin kabul etmediği etik dışı ve kural dışı davranışları beraberinde getirmektedir. Tüm bu etik dışılık kamu yönetiminde yönetime karşı güven krizini ve meşrutiyet sorununu da beraberinde getiren bir husustur. Kamu görevlilerinin liyakatsizliğini sağlamaktadır. Yönetim süreklilik ve genellik gerektiren bir faaliyettir. Kamu yönetiminde etik davranışların var olma sebebi kendi kendine bir hedef olarak görülür ve yönetsel anlamda etik daha geniş bir yelpazede ele alınır. Bu bakış açısı kamu çalışanı veya bürokratların vatandaşlara karşı olan sorumlulukları, hizmet konusunda sorumlu hükümet kavramlarından oluşan bir etik davranışı ortaya koyar. (Öztürk, 1999: 20-21). Oluşan etik davranışı toplumun kamu kesimine olan güvenini arttırırken etkin ve verimli bir yönetim oluşmasını da sağlamaktadır. Bu bilgiler ışığında kamu yönetimi ile etik ilişkisinin önemli ve ayrılmaz bir nokta olduğunu söylemek mümkündür.

LİYAKATİN KAMUSAL BOYUTU

Liyakat, tarihsel süreç içerisinde üzerinde sürekli durulmuş olan bir kavramdır. Kavramın sözlük anlamı “bir kimsenin kendisine iş verilmeye uygunluk, yaraşır durumu” olarak tanımlanmaktadır. Kavram hakkında birçok tanımla karşılaşmak mümkündür. ‘ehliyet, elverişlilik, yeterlilik” gibi kavramlarla da ifade edilmektedir. Liyakat kavramı, ‘bir şeyi hak etme, ehil ve layık olma’ anlamına gelmektedir (Gönülaçar, 2014,s.6). Arapçadan dilimize geçmiş bir kavramdır. Kayırmacılığa tepki olarak ortaya çıkmıştır. Yönetimde hâkim olması gerektiği konusunda fikir birliği oluşmuş bir anlamı vardır. Kamu hizmetlerinin sunulmasında görevli kişilerin ehil kişilere teslim edilmesidir. (Akgüner, 2014,s.31). Bir işi ehline, uzmanına, işi bilene vermektir. Tüm bu açıklamalar doğrultusunda Liyakat genel olarak herhangi bir işe alım, atama, kademe gibi durumlarda işin gerektirdiği eğitim, beceri, deneyim ve bilgi vb. Unsurların dikkate alınarak yapılmasıdır (Şen, 1995,s.8;). Bu doğrultuda liyakati yakın bir şekilde kişinin bir görevin ya da unvanın gerektirdiği sorumluluğu layıkıyla yapabilmesi olarak tanımlamak mümkündür. Bu tanımlar ışığında liyakatin çalışma sisteminde önemli bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Liyakatin önemli olduğu alanlardan biride kamu alanıdır. Kamu yönetiminde hizmetin sunulması başarılı veya başarısız olması önemli bir husustur. Kamu kavramı gen elliliği ve bütünü ifade etmektedir. Kamu yönetimi ise kamusal sorunların çözümü ve kamu

hizmetlerinin yürütülmesinde vatandaşların ihtiyaç ve isteklerini karşılamak amacıyla bir araya gelip iş birliğinin yapılp faaliyetlerin yürütüldüğü bir bütündür. Kamusal alanda hizmet ortaya konulmasında devletin en önemli örgütsel yapısını meydana getiren kamu yönetiminin etkili ve verimli bir biçimde işletilmesi gerekmektedir. Faaliyetlerin beklenen amaçlara ulaşması lazımdır. Kamu yönetiminin amacı doğrultusunda sunulan hizmetler sorunsuz bir şekilde sağlanmalıdır. Bu bağlamda Liyakat kavramı önem kazanmaktadır. Kamu yönetimi alanında liyakatin uygulanması başarıyı beraberinde getirmektedir. Vatandaşlar isteklerinin ve sunulan hizmetlerin hızlı, etkin, verimli bir şekilde sağlanmasını kamu yönetiminden beklemektedir. Tüm bu hizmetlerin yerine getirilmesinde kamu görevlilerinin uygun belirlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla Liyakat bu belirlemenin bir kriterini oluşturur. Kamu görevlerine girişin ve hizmet içerisinde yükselişin tüm yurttaşlara açık olduğunu ve bu sürecin ise uygunluğa, başarıya ve görevin gerektirdiği yeterliliğe bağlanarak gerçekleştirilmeye dayanan sistemi liyakat oluşturmaktadır. Bu gereklilik ve yeteneğin gerektirdiği göreve gelmede belirli 2 bir nizama göre önceden belirlenen normlar etrafında düzenlenerek sistemli hale gelir. Sistemin yokluğunda rasyonellikten bahsedilememektedir. Kamu halktır ve Devlet yönetimi içerisinde ayrıcalıklar, gruplaşmalar oluşurken aristokrasiye karşı vatandaşın korunamaz hale gelmesine sebep olabilmektedir. Kamusal açıdan adalet ve barışın oluşması bu sistemle ilişkilidir. Devletin görevlerini yerine getirebilmesi, kamuya hizmetini sunması için nitelikli elemanlara ihtiyaç vardır. Hükümetler kamu hizmetini sunan devletin görünür yüzüdür. Siyasi tercihlerini uygulayanlar, taraflıdır. Hükümetin tarafsızlığını teknik yeterlilik ve işe uygun personelin istihdamını sağlayıp sağlamadığının ölçüm mekanizması Liyakatle gerçekleştirilmektedir. Kamu yönetiminin beklenen görevleri yerine getirebilmesi sorunsuz bir şekilde işlemesi gerekir. Bu işlerlik kamu personellerinin etki ve verimli olmasıyla yakından ilişkilidir. Kamu yönetiminin amacına ulaşması için görevi üstlenecek olan kamu personellerinin görevin gerektirdiği sahip bir çalışan ağı oluşturulması lazımdır. Bunun sağlanması liyakati gerekli kılmaktadır.

Türkiye’de liyakat sisteminin uygulanmaması bir sonraki seçimlerde iktidara zarar verebileceği gibi liyakat sisteminin zıttı olan kayırmacılığı beraberinde getirebilmektedir. Devlete olan güvenin sarsılması demokrasiyi zedeleyerek hükümetin meşruluğunu sorgulamaya yol açar. Bürokrasi zayıflatılmaktadır. Devlet görevlerinin aksamasına ve işler vaziyette uygulanmamasına yol açmaktadır, böylece devletin zayıflamasına yol açarak devletin yıkılma sebebi olabilmektedir. Vatandaşa sunulan hizmetler aksayabilir ve zarar görebilir. Kurum içi demokratikleşme ve kontrol bozulmasına, ülkenin demokrasisinin gelişmesinin yolunun kapanmasına ve yıpranmasına neden olabilmektedir. Siyasi kayırmacılık, dost, hemşerilik ve yolsuzlukların önü tamamıyla açık hale gelebilmektedir. Bilgisiz kişilerin görev almasıyla beraber kamuoyuna verilen hizmet faydasız olabilmekte ve doğru yanlıştan ayrılamamaktadır. Liyakat sisteminin olmamasıyla anarşi, savsaklama başlayarak, isyan ve kargaşa ortamı oluşmaktadır. Ayrıca sistemlerde ve örgütlerde önce içsel çöküş daha sonra da yok oluş kaçınılmaz olmaktadır. Toplumda bir güvensizlik, adaletsizlik ve zulüm yaygınlaşmaktadır. Güçlü haklı sayılırken güçsüz ise haksız konuma gelir. Bu da toplumun yapı taşı olan bireyler için var olan dengelerin tamamıyla çöküşüne sebep olur. İşsizlik daha da artış gösterir. Çünkü kayırmacılık söz konusu olur. Eğitim seviyesi düşer. Kamu personel yönetiminde bir karmaşıklık söz konusu olup personel kargaşasına yol açmaktadır.

TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE ETİK

Etik dışı faaliyetler Türk kamu yönetiminin başlıca sorunlarından birisi haline gelmiştir. Etik ilkelerinin yetersiz olması ve hesap verme mekanizmasının yetersiz kalması ve işlevselliğini yitirmesi kamu yönetiminde etiğin yerleşmesinin sağlanmasında istikrarlı bir siyasal yapının varlığının olmayışı Türk kamu yönetimi etik standartları konusunda ilerlemesinin önünde önemli bir etmen olmuştur. Kamu yönetiminde etik davranışı bireysel çıkarılardan ziyade toplumsal çıkarların önde tutulması, tarafsız, adil, şeffaf ve hesap verilebilir bir yönetim anlayışının benimsenmesini aynı zamanda açık ve dürüst etik ilkeleri doğrultusunda ilkelerin yaşatılması şeklinde tanımlanabilmektedir. Türk kamu yönetiminde etik konusunun da yasal incelemeye bakıldığında kamu yönetiminde etik Değerlerle ilgili evrensel anlayış yakalamaya çalışılmıştır. Türk kamu yönetiminde etik yasal olarak evrenselliği yakalamaya çalışsa da Türk kamu yönetimindeki denetleme mekanizmalarının uygulama alanını yitirmesi bu anlayıştan sapıldığını göstermektedir. Hukuk kurallarının varlığı kamu yönetiminde sağlam bir etik altyapısının gelişebilmesi için önemli bir unsur olmuştur. Hukukun varlığı etik değerlerin kamu yönetimine yerleşmesi kamu görevlilerinin sorumluluk sahibi bilinci olması ve hesap verilebilir hale gelmesini sağlamada, şeffaflığın ortaya konulması, çalışanlara görevlerini yerine getirirken sınırlamalar getirmesi gibi hususlarda etiğin altyapısının oluşmasına doğrudan etki etmiştir.

1980’lerin ortasından itibaren Türk kamu yönetiminde etik krizi evrensel çapta yaşanan etik sorunlarının yansımalarının yanı sıra Türk siyasalının, kültürünün ve tarihinin koşullarının getirmiş olduğu bir sonuçtur. Çok partili siyasal hayata geçiş, aynı zamanda kayırmacılık sisteminin de önünü açmıştır. Kamu yönetiminde etik

değerlerin aşınmasına sebep olmuştur. Etik olmayan davranışların yolsuzlukların ekonomik krizi desteklediği ve 2000'li yıllarla beraber derinleştirdiği görülmüştür.

Türk kamu yönetiminde etik sisteminin yerleştirilmesi ve istikrarlı bir şekilde benimsenmesi gerekmektedir. Türk kamu yönetiminde etik ile ilgili sorunların baş göstermesi toplum tepkilerine neden olmuştur. Sağlam bir etik altyapısının oluşturulmasının gerekli olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Türk kamu yönetiminde etiğin sağlanması için bir takım çalışmalar yapılmıştır. 2003 yılında Türk kamu yönetiminde şeffaflığı sağlayabilmek adına 2003 yılında 4982 sayılı Bilgi edinme kanunu atılmış önemli bir adımdır. Şeffaf yönetim, eşit ve adaletli ve tarafsız ilkelere uygun olarak bireylerin bilgi edinme hakkını düzenlemiştir. 2004 yılında 5176 sayılı Kamu görevlileri etik kurulu kurulması hakkında Kanun ve kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları hakkında yönetmelik çıkarılmış ve böylece etik dışı faaliyetlerin ortadan kalkması için etik davranış ilkelerinin yerleştirilmesi yönünde bir çalışma meydana getirilmiştir. Yapılan bu çalışma Türk kamu yönetiminde yeterli gereksinim konusunda eksik bir çalışma olmuştur. Kanunun amacı, kamu görevlilerinin tabi olduğu etik ilke ve değerlerin saydam, tarafsız, dürüst, kamu yararını gözetken ve hesap verilebilir olması şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca bu kanun kapsamında kamu görevlilerinin etik dışı hareketleri doğrultusunda uygulamaların iddiasıyla vatandaşların şikâyetini incelenmesi üzerine araştırma ve sonuçlandırmak üzere Bakanlar Kurulunca 11 bireyden oluşan kamu görevlileri etik kurulu oluşturulmuştur. Nitekim bu alanda 2005 yılında bir diğer çalışma ise kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları hakkında yönetmelik olmuştur. Bu yönetmelik ile birlikte kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirirken uyması gerektiği etik ilkelerin belirlenmesi aynı zamanda adalet ilkesine zarar veren toplumda şüphe uyandıran durumların ortadan kaldırılması toplumun kamu yönetimine karşı güveninin artırılması istenmiştir. Yönetmeliğin de Türk kamu yönetiminde etik alanının oluşmasında eksikliklerinin olduğunu söylemek mümkündür. Türk kamu yönetiminde etik alanının oluşturulması için kamu görevine yeni atanan kamu çalışanları için etik sözleşmesinin imzalatılmasının varlığıdır. Bu bağlamda kamu görevlilerine etik ilkelerinin hatırlatılması zorunlu hale getirilmiştir. Türk kamu yönetiminde etik değerlerinin sağlamlaştırılması hususunda atılan bir başka adım ise 675 sayılı Devlet memurları kanunun varlığıdır. Kanun gereğince, devlet memurları görevlerini yerine getirmede tarafsız olmak ve devlet menfaatini korumak zorundadır. Aynı zamanda devlet memurlarının suç teşkil eden bir emri yerine getiremeyeceği ve sorumluluktan kurtulamayacağı da belirtilmiştir. Kamu görevlilerinin hediye alma ve menfaat sağlamaları da kanun gereğince yasaklanmıştır. Türk kamu yönetiminde etik dışı davranışların cezai yaptırımını 5237 sayılı Türk ceza kanununca düzenlenmiştir. Kanun uyarınca rüşvet, irtikâp, zimmet, hile, fesat gibi etik dışı sayılan etmenler yolsuzluk olarak ele alınmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada etik kavramının, ahlak, hukuk ve kamu yönetimi ile ilişkisi incelenmiş aynı, zamanda Türk kamu yönetiminde etik ele alınmıştır. Ayrıca kamu yönetiminde etiğin anlaşılması için liyakatin kamusal boyutuna da değinilmiştir. Kamu yönetiminde etik dışı davranışların sıklıkla kendisine yer bulduğu görülmüştür. Kamu görevlilerinin başta rüşvet olmak üzere kamu çıkarı yerine kişisel çıkar gütmeleri gibi etik dışı davranışların devletlerin içsel bir çürümeye yol açtığını söylemek mümkündür. Hukukun varlığı etik davranışların kamu yönetiminde etkin olması için temel bir dayanak olmuştur. Kamusal faaliyetlerin sürdürülmesinde kamu yararının sağlanması istenmiş ve kamu görevlilerinin kendilerine verilen yetkilerde etik ilkelerine dikkat etmesi ve istikrarlı bir şekilde uymaları beklenmiştir. Ancak gelinen noktada bazı kamu görevlilerinin yolsuzluklara bulaşarak etik dışı davranışların kamu yönetiminde vücut bulmasını sağladığı ve bu yolsuzlukların devam ettiği görülmüştür.

Bu bağlamda Türkiye de kamu yönetiminde etik dışı davranışların Türk kamu yönetiminin önemli bir sorun olduğu anlaşılmıştır. Etik dışı davranışlarda hukuksal olarak cezai yaptırımlarla ilgili çalışmalar yapılsa da bu çalışmalar yetersiz kalmıştır. Kamu yönetiminde etik sorunun daha fazla görülmeye başlandığı tespit edilmiştir. Türk kamu yönetiminde bazı kamu çalışanlarının yolsuzluklara bulaşarak kamu menfaatini göz ardı ettiklerini söylemek mümkün olacaktır. Devlete karşı güven oluşturmanın kritik bir önemi kamu yönetiminde etikten geçmektedir. Etik davranışların kamu yönetiminde hayata geçirilmiş olması güçlü bir etik altyapısının oluşturulmasını, güçlü altyapı ise yasal çerçeveyi gereksinim kılmaktadır. Türkiye uzun yıllardır kamu yönetiminde etik dışı faaliyet ve yolsuzluk konusunda 5176 sayılı Kamu görevlileri etik kurulu kanunuyla mücadele etme fırsatı bulmuştur. Kanunun uygulama alanı geniş çerçevede yer bulmuştur ve karşılaşılan sorunların aşılması için yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Etik ilkelerin düzenlendiği ilk yasa niteliği taşıması kamu yönetiminde etik kültürünün olmadığını göstergesidir. Kavram karışıklığının önüne geçilmesi için tanımların doğru yapılması gerekmektedir. Etik dışı davranışlarla mücadele ve kamu yönetiminde etik davranışların yerleşmesinde başarılı olunması iyi düzenlenmiş, denetim mekanizmasının açık ve güçlü olduğu

etkin uygulama alanlarına ihtiyaç vardır. Etik altyapısının oluşturulmasında güçlü hukuki yaptırımlara ihtiyaç vardır.

Bu çalışmada etiğin oldukça önemli olduğunun, kamu yönetiminde etik ilkelerin toplumun devlete karşı güven duygusu hususunda kritik bir nokta olduğu anlaşılmıştır. Kamu yönetiminde etik kuralların hâkim olacağı bir anlayışa dönüşmesi için bazı tedbirlerin belirleyici olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu tedbirler şeffaf, açık, etkin ve hesap verilebilir mekanizmaların oluşturulması şeklinde ifade etmek doğru olacaktır. Aynı zamanda etik davranışlar hususunda eğitimler verilerek etik davranışlar konusunda kamu görevlilerinde duyarlılığın artırılması gerekmektedir. Kamu yönetiminde etik kural ve değerlerin dikkate alınmaması sonucunda yozlaşmanın ortaya çıktığı ve toplumun devlete olan güveninin sarsıldığı bir ortamın oluştuğunu da neticede ifade etmek gerekir.

KAYNAKÇA

- Akgüner, T. (2014). Kamu personel yönetimi, İstanbul: Der Yayınları.
- Alain Badiou, Etik-Kötülük Üzerine Deneme, çev. Tuncay Birkan, İstanbul, 2004.
- Aslan, M. (2014), Yönetim ve Organizasyon Ders Notları, Birecik Meslek Yüksekokulu, Harran Üniversitesi, s.116
- Baldwin, J. N. (1987), “Public versus Private: Not That Different, Not That Consequential”, Public Personnel Management, 16, s. 181-193.
- Cevizci, A. Etiğe Giriş, Paradigma Yayıncılık, İstanbul,2004
- Cooper, P, Brady, L. Hardeman, O. H. Hyde, A, Naff, K. C. Ott. J. S. White, H(1998), Public Administration for the Twenty-First Century, Harcourt Brace College Publishers, Fort Worth.
- Diler, K.İ. (2018). Kamu Personel Hukukunda Liyakat İlkesi. Yüksek lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dunsire, A. (1999), “Then and Now Public Administration: 1953-1999”, Political Studies, 47, s. 360-378.
- Gönülaçar, Ş. (2014). “İnsan kaynakları yönetiminde kayırmacılık kuşatması ve liyakatsizlik çıkmazı”.
- Günday, M. (2002), İdare Hukuku, İmaj Yayınları, Ankara.
- Eren, E. (1998). Yönetim ve Organizasyon, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Hood, C. (1990), “Public Administration: lost an empire, not yet found a role”, In R. A. W. Rhodes, Theory and Methods in British Public Administration: the view from Political Science, Political Studies, Vol: XXXIX, 1991, s. 537.
- Hunbury, G. L. (2004), “A Pracademic’s Perspective of Ethics and Honor: Imperatives for Public Services in the 21st Century!”, Public Organization Review, 4, s. 187-204.
- Klimsza, L. (2014). Business Ethics: Introduction to the Ethics of Values-eBooks and textbooks from bookboon. com.
- Maeschalck, J. (2004), “Approaches to Ethics Management in the Public Sector”, Public Integrity, 7, s. 21-41.
- Murray, A. M. (1975), “Comparing Public and Private Management: An Exploratory Essay”, Public Administration Review, 35, s. 364-371.
- Obuz, Ü. (2009). Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin görüşleri (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Özcan, Ş. (2010), Etik Kavramı ve Tarihsel Gelişimi, Yayımlanmamış Ders Notu, SBE, İnönü Üniversitesi, Malatya, s.3
- ÖZTÜRK, N.K. (1999) “Kamu ve Özel Yönetim Etiği: Benzerlikler ve Farklılıklar”, Amme İdaresi Dergisi, Ankara, TODAİE Yayını, Cilt.32, Sayı.2,
- Peter, J. (2005), “Responsible Behaviors in Bureaucrats”, Public Integrity, 3, s.197-217
- PIEPER Annemarie, Etiğe Giriş, (çev. ATAYMAN Veysel ve SEZER Gönül) , İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999.
- Shafritz, J. M. Russell. E. W. (2005), Introducing Public Administration, Pearson Education Inc, New York.

- Svara, J. H. (2007), *The Ethics Primer for Public Administrators in Government and Nonprofit Organization*, Jones and Bartlett Publishers, Arizona.
- Stead, R. D. vd. (1984). *Business: Its Nature And Environment, An Introduction, Tenth Edition*.
- ŞEN, M.L. “Liyakat İlkesi ve Türk Personel Sistemindeki Uygulaması”, *AİD*, C. 28, S. 1, 1995.
- Tepe, H. (1998). Yüzyılımızın dönemecinde etikler beklenenler ve etiğin durumu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 15(2).
- THOMPSON, D. F. (1985), “The Possibility of Administrative Ethics”, *Public Administration Review*.
- Tosun, K. (1992). *İşletme Yönetimi, Savaş Yayınları, İstanbul*.
- TÜSİAD (2005), *Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik*, TÜSİAD Yayınları, İstanbul.
- Ülgen, Hayri ve Mirze, S.Kadri (2004), *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, Literatür Yayıncılık, İstanbul, s.35
- Waldo, D. (1955), *The Study of Public Administration*, Random House Inc, New York.
- Weber, M. (1996), “Bureaucracy”, *Classics of Organization Theory*, (Der. Shafritz, J. and Ott, J.S.) , Harcourt Brace College Publishers, New York, s. 81-86.